

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MEGJELNIK HETENKÉNT EGYSZER:
szombaton és egyes rendki-
vüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közlevéltár (városház,
földszint 7. sz. lde küldendők
a kéziratok.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
irodája. lde küldendők
az előfizetési díjak és hirtetések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. ♦♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

A vármegyeház telkére bekebelezett korlátozási jog törlése.

Régen huzódó vitás ügyben döntött városunk legutóbb tartott bizottsági közgyűlése, midőn kevés szótöbbséggel kimondta, hogy a városnak, a város tulajdonát képezett s visszaszállás feltétele mellett a vármegye tulajdonába átbozsátott vármegyei székházi telekre bekebelezett jogát törli. Igaz, hogy hozott határozatában majdnem ugyanazt mondja, ami a régi feljegyzésben volt, mégis a bizottsági tagok közül többen abban a nézetben vannak, hogy a régi, vagyis visszaszállási jog törlése ellene van a város érdekeinek és ebből a meggyőződésükből kifolyólag a közgyűlési határozatot meg fogják felebbezni.

Ez a tervezett felebbezés jogos és igen könnyen megérthető.

Jogos, mert a vármegye mit sem veszített volna, ha a vármegye alakulása alkalmából keletkezett s kétoldalú szerződésen alapuló visszaszállási jog a vármegyeház telkén megmarad, mert valamint harminchárom éven keresztül Debreczen sz. kir. város nem háborgatta a vármegyét visszaszállási jogával, úgy e tekintetben nem kellett volna aggódnia a jövőben sem, mert annyit csak el lehet hinni a városnak, mint erkölcsi testületnek, hogy jogát nem érvényesítette volna addig, míg a vármegyeház a vármegye céljaira lesz felhasználva. Ez a telekre vezetett visszaszállási jog egyáltalában nem gátolta volna a vármegye közönségének építkezési szándékát, az építkezés elé a város semmiféle akadályt nem gördített volna, mindezek tehát eléggé bizonyítják, hogy a vármegye kivánságának semmi méltányos alapja nem volt, sőt bizonyos tekintetben visszatetsző az, hogy mikor Debreczen sz. kir. város egyik legszebb, legnagyobb és legértékesebb terhet ingyen adta a vármegyének, ez most már minden fentartás nélkül magáénak vindikálja azt a pusztán „csak azért is megmutatom“ elvből kiindulva, a korlátozás törlését nem is kéri, hanem követeli az ajándékozó várostól.

Hogy valóban követelésszerűleg lépett fel a vármegye, kitűnik a határozatot megelőző tárgyalások menetéből, melynek folyamán a vármegye tisztviselői nyilvánosan és határozottan kijelentették, hogy ha a korlátozást nem törli a város közönsége, azon esetben nem is tárgyalnak ebben a kérdésben s nem is építkeznek. Már pedig kö-

zönséges szokás szerint, ha valaki előnyöket kér, legalább is respektálnia kell a kérés ellenében helyezett néző pontokat, főleg ha egy oly várossal áll szemben, amely gavallér módon ajándékoz egy nagyértékű ingatlant. Ehelyet azonban a vármegye képviselői a legmerekvebb álláspontra helyezkedtek, egyáltalában nem respektálva a város óhaját, pusztán a maguk érdekeit nézve.

A vármegye akképpen okoskodott, hogy a város nem vesz semmit a korlátozás törlésével, mert szerinte is a város nem akarja ajándékát visszavenni. Így tehát ebből az következik a logika örök törvénye szerint, hogy a vármegye nem is félhetett attól, hogy a korlátozás fentartásával a város valamikor elveszi a telket a megyeházától. Ellenben a korlátozás törlésével a város örökre elvesztette esetleges rendelkezési jogát a vármegyeház telkétől, már pedig nem szabad figyelmen kívül hagyni és semmisnek deklarálni az ajándékozó intencióját, amely éppen a korlátozás feljegyzésében csucosodik ki. Ha pedig így áll a dolog, akkor mi következik abból? Semmi más, mint az, hogy Debreczen sz. kir. város ezen korlátozás törlésével mindenféle biztosítékot elvesztett arra nézve, hogy megváltozott viszonyok esetén eddig biztosított joga értelmében járhat el. Vagyis ha bekövetkezik az az idő, amitől óvjon bennünket a magyarok Istene, hogy megszűnik Hajduvármegye, ami elvégre is bekövetkezhetik, mert ami születik, az meg is halhat, vagy ha beláthatatlan bonyadalmak támadnak és feltámad egy új darabant világ, amely talán egyik-másik ellentálló hazafias megyére kimondja a „centeo delendam esse“ elvet és a mostani vármegyeházat az államhatalom a neki tetszése szerint való célra használja fel, megtörténhetik, hogy a város saját ajándékán fogja nagyra növelni a szabadság és az autonomia legveszedelmesebb ellenségeit.

És hogy ennek a félelemnek van alapja, megmutatták a nemrég lezajlott alkotmányos küzdelmek, melyeknek viharfelhői ismét jelentkeznek szemhatárunkon.

Városunk törvényhatósági bizottsága közgyűlésének többsége a következő határozatot hozta ezen kérdésben: A közgyűlés a korlátozás törlésébe beleegyezik, de bejegyzi azt, hogy „ha Hajdu vármegye bármely okból megszűnnék, a vármegye vagy annak örököse tartozik a városnak megfizetni a telek akkori értékét.“

Ez az utóbbi korlátozás szerény nézetünk sze-

rint egy pictus masculus. Feljegyezzük jogunkat egy oly tulajdonossal szemben, aki még most nem létezik, de akit a változott viszonyok életre ébreszthetnek. Vajon, ha a vármegye megszűnik, hogyan fogja és miből megfizetni a telek értékét a megszűnt vármegye, az elpusztított jogi személy? Ki tudja azt megmondani, hogy utána ki lesz a tulajdonos és vajon az államhatalom nem fogja-e egyszerűen negligálni ezt a feljegyzést és a városnak nem lesz alkalma feljegyzett jogát valami uton-módon érvényesíteni. Az a kifogás, hogy ha a korlátozást a város nem törli, a vármegye nem építhet, üres szólam, amely figyelmet sem érdemel ezen kérdésben. Miért ne építhetett volna a vármegye a korlátozás dacára is? Ehhez jogosult volna ez esetben is és a város nem gördített volna akadályt városunkat is emelő építkezési szándékában.

Mindezeket egybevetve igen helyeseljük azok szándékát, akik ezen közgyűlési határozatot megfelelőbbézik. A felebbezőket szíves kézséggel támogatjuk már csak azért is, mert a vármegyének nem volt helyes taktikája a merev álláspontra való helyezkedés, mert elvégre is előbb a város adott és a város adományára vezetett korlátozási jog törlésének kérdésében a merev álláspont elmaradhatott volna.

A bekebelezett jog ingatlanhoz való jog volt (az még ma is) s ezt elejteni olyan szavazással, a minővel megtörtént, nem is lehetett. Előírja a törvény, hogy ezt kellő előkészítés, meghirdetés után névszerinti szavazással kell eldönteni.

De eltekintve ettől — olyan tiszta s félremagyarázhatlanul határozott módon volt bekebelezve az elődök bölcs előrelátása folytán a város joga, hogy ha valamikor megszűnt volna a megye, a város egyszerűen birtokába vette, vehette volna a telket s mint birtokban levő, bármely hatalom ellen könnyen védekezhetett volna.

Már pedig a határozat szerint bekebelezéssel nincs biztosítva semmi. Sőt esetleg szereztünk magunknak — városunknak kellemetlenséget, pert és károsodást.

Ha — mondjuk — felfüggesztve lesz az alkotmány s az abszolutizmus eltörli a megyéket s rendel kerületi főnököket, helytartókat: ezek ülnek be, az abszolutizmus ül be, valamely császári királyi helytartó a megyeházba. S ha követelni akarunk (pedig majd nem is merünk követelődni) egyszerűen azt mondja: nem fizet, mert ő a megye. S még a bíróság is, amely akkor szintén császári királyi bíróság leend, annak ad igazat.

S mi vigasztalhatjuk magunkat, hogy Hajdu megye akaratából s magunk meggondolatlanságával fészketadtunk itt az abszolutizmusnak.

Bizony jó volna tudni akkor, kik szavazták meg azt — a törvényhatósági bizottság tagjai közül?

Harminc év előtt.

(Közlő: Nagy Gyula vár. adóügyi osztályi hivatalnok.)

Debreczen sz. kir. város határára, magasabb fekvésű helyeken, dombokon ki vannak rakva a fix pontokat jelző rudak, táblák; új kataszteri fel-

mérés folyik. A vak barázdán járja a párbeszéd a gazdák között: „megint nem fogják jól kimérni a földünket szomszéd, tükörrel mér az indzsellér, lusta a láncot huzni.“ A rengő kalászkok között komoly hivatalnokok, mérnökök járnak. Az új adótörvény alapján elrendelt mivélési ág változás felvételén dolgozik az egyik bizottság, a másik a földfelmérés háromszögelésén fáradozik, míg harmadiknak a város hatóságának kiküldöttje állapítja meg a bejelentett rovar- és jégeső károkat, — adóelengedés céljából.

Most, hogy az új felmérés folyik, nem lesz talán érdektelen, ha az ezelőtt 30 évvel felmért debreczeni határ egyes pusztáinak, dülőinek akkor talált területét és mivélési ágait közlöm.

Beltelkek	... ..	492 hold	1078 □-öl
Sétakert...	... ..	59	1594
Sestakert	... ..	113	456
Ujkert	... ..	90	1014
Istvánmalom és környéke	27	533	
Libakert	... ..	34	662
Vénkert	... ..	47	643
Csigekert	... ..	27	963
I. Majorsági föld	... ..	75	407
II. " "	... ..	18	774
Köntöskert	... ..	89	762
Hatvan-utcai kert	... ..	70	219
III. Majorsági föld	... ..	44	1158
Tócóskert	... ..	146	451
Turáskert	... ..	11	738
Vásártér	... ..	3	292
Széchenyikert	... ..	51	786
Postakert	... ..	48	1304
Vargakert	... ..	52	1436
Tégláskert	... ..	200	437
Boldogfalvakert	... ..	93	731
IV. Majorsági föld	... ..	259	1294
Homokkert	... ..	143	1490
V. Majorsági föld	... ..	339	594
Város lucernása	... ..	61	1204
VI. Majorsági föld	... ..	88	305
VII. " "	... ..	267	112
Csapókert	... ..	120	109
VIII. Majorsági föld	... ..	202	819
Nagyerdő	... ..	2359	1142
Pallag	... ..	3397	211
Apafa	... ..	321	1216
I. Belső legelő (új osztás)	4590	1231	
II. " "	7042	65	
III. " "	5287	1591	
VI. " "	3297	316	
Macs pusztá	... ..	2994	1079
Zelemér	... ..	88	126
Gyulai macs	... ..	2816	953
Ondód	... ..	11972	812
Szepes...	... ..	4666	258
Ebes	... ..	5839	866
Gyulai Hegyes	... ..	3171	1579
Nagy Hegyes	... ..	1246	1551
Kis Hegyes	... ..	1896	410
Cuca	... ..	2003	714
Elep	... ..	11672	1455
Kösélyszeg	... ..	3642	530
Álomzug	... ..	2218	1462

Máta	27283	„	1341 □-öl
Ohat	9745	„	498 „
Zám	12381	„	662 „
Utak és vizek	1261	„	2492 „
Pac	2214	„	1040 „
Bánk	6975	„	250 „
Haláp	11198	„	1580 „
Fancsika	3506	„	850 „
Nagy Csere... ..	7060	„	1181 „
Monostor	850	„	933 „

Összesen: 166,287 hold 468□-öl.

Ezen óriási terület művelési ágakként a következőleg oszlott meg:

Szántó... ..	73,719 hold	1092□-öl
Kert	231	„ 291 „
Rét	16,045	„ 209 „
Szőlő	938	„ 1041 „
Legelő	48,374	„ 824 „
Erdő	16,728	„ 949 „
Nádas	1,099	„ 817 „
Földadó alá nem eső terület	9,150	„ 45 „

Összesen: 166,287 hold 468□-öl.

Az összes területre az akkori helyszínelési felügyelőség 735,308 forint 17 krajcár kataszteri tiszta jövedelmet állapított meg, mely 25,5%-kal. 187,503 forint 62 krajcár földadó vettett ki évenként.

Eme földadóból Debreczen sz. kir. város a tulajdonát képező földbirtokok után, csaknem egy negyedrészt, vagyis 45,166 forint 79 krajcárt fizet.

Hirek.

— **Személyi hir.** Debreczenben a múlt és ezen a héten több idegen jeles ember fordult meg. Itt láttuk: Dessewffy Emil grófot, Rubinek Gyulát, Kopply Gézát, Csitársy Antalt, Kende Zsigmondot, Marosi Pált, Ruffy Pált, Matta Árpád drt, Jeszenszky Pált, gróf Desachegne Ferencet, Váradi Szabó Jánost, báró Natord Tivadart, Juhász Árpádot, Jancsó Dezsőt, Harmandinger Hermannt, Márton Andort, Kovácsy Jánost, Révész Kálmánt és Szántó Andort.

— **Eskütétel.** A tanács ülésén három tisztviselő tette le a hivatalos esküt. Haty Kálmán mérnök vízműfelügyelő, Harsányi Imre dr. tb. aljegyző és Budaházy Jenő tb. rendőr-fogalmazó.

— **Az egyház építkezése.** A presbiterium végleg elhatározta, hogy hármassal telken püspöki palotát épít. Az építéssel Balogh Kálmán építész bizta meg.

— **Szabadságon.** Varga Emil dr. tiszti orvos július 1-én szabadságra megy. Távollétében július 1-től 15-ig K. Szalay Béla dr., 15-től 26-ig Balkányi Ede dr. tiszti orvosok helyettesítik.

— **Morvai Sótér halála.** Morvai Sótér kéményseprőmester, városunk törvényhatósági bizottságának tagja f. hó 27-én 47 éves korában elhunyt. Temetése nagy részvét mellett ment végbe június 29-ikén. A megboldogult lelkes barátja volt a tűzoltói intézménynek és mint alparancsnok nagy buzgalommal működött. Áldás emlékezetére.

— **A színház új butorzata.** A városi tanács a héten tartott közgyűlésében elhatározta, hogy a

színház régi rozoga butorait kicseréli és a színház helyiségeit villamvilágítással szerelik fel.

— **Kinevezés.** A kereskedelemügyi miniszter a debreczeni fémipari szakiskolába Fennesz Lajos okleveles gépészmérnököt tanárrá nevezte ki.

— **Állami kezelésbe vett ut.** A kereskedelemügyi m. kir. miniszter értesítette a város közönségét, hogy a debreczen — nyiradony — beregszászi törvényhatósági utat állam kezelésbe vette.

— **A debreczeni izraelita nőegylet jelentése 1906—1908. évről.** Az izraelita nőegylet gondosan összeállított jelentése arról győz meg bennünket, hogy ez az egylet nemesen tölti be hivatását és vezetése avatott kezébe van letéve. Az egyesület tiszta vagyona 36,175 kor. 01 f., melyből szanatórium alapítvány 10,607 kor. 70 f. A két évben tartott multságok az egylet javára 10,226 kor. 13 fillért jövedelmeztek. A gyermek tápintézetét a tagok nagylelkűsége tartotta fen. Az egylet megalapította újabban a leány egyesületet, azért hogy az emberszerető munkához friss erőket alkalmazzon és előkészítse a leányokat arra, hogy majdan mint vezetők folytathassák az emberszerető munkáját. Az egylet vezető lelke Balkányi Miklós doktorné, ki nemes szívével évről-évre több és több eredményt ér el lelkes munkálataival. A jelentés Burger D. József titkár szakavatott tollát dicséri.

— **Kossuth-utcai bérkocsiállomás.** Többben folytatnak a városi tanácshoz, hogy a Kossuth-utcai bérkocsi állomást helyezné át. A kérvényezőknél igazuk van, mert a Kossuth-utca a város egyik legszebb és legforgalmasabb utcája, azonban, különösen az eleje sokkal szűkebb, hogysem alkalmas volna bérkocsi állomás céljára. Egyben kérjük a rendőrséget, hogy különösen a melegebb napokban szigorúan ellenőrizze a bérkocsiállomásokkal, mert itt-ott türethetetlen bűz fertőzteti a levegőt.

— **Mattyasovszky Andor könyve.** A Hold keletkezéséről és állapotáról szóló elmélet bírálata címen Mattyasovszky Andor, ki a természettudományokkal és csillagászattal sok tudással foglalkozik, egy füzetet adott ki, melyet nagy élvezettel és haszonnal olvashatnak nemcsak a szakemberek, de a laikusok is. A kis füzet elvont tartalma dacára érthetően és világos stílusban tárgyalja a Hold keletkezését és állapotát. A füzet ára 50 fillér és Csáthy Eerenc könyvkereskedésében kapható.

— **A bortörvény népszerű ismertetése.** Darányi Ignác földművelésügyi miniszter a folyó évben életbelépett új bortörvényről kérdés és felelet alakjában összeállított népszerű ismertetést dolgoztatott ki. A könyvecske, melynek címe: „Az új bortörvény kis kátéja“, a jövő héten fog a nyomdából kikerülni. E hasznos kis munka különösen a kis szőlősgazdáknak van szánva, akik abból könnyen megtanulhatják az új bortörvénynek mindazon rendelkezéseit, amelyeket ismernie szükséges mindenkinek, aki bortermeléssel és boreladással foglalkozik. A könyv ára 20 fillér. Lelkészek, községi jegyzők, tanítók és kis szőlősgazdák, akik ez iránt egyszerű levélben, levelezőlapon a földművelésügyi minisztérium könyvtárához fordulnak, ezt a könyvet ingyen kapják meg.

— **A világ legelterjedtebb könyve.** A világ legelterjedtebb könyve egy kínai almanach, amelyet Pekingben a császári nyomdában állítanak elő nyolc millió példányban és onnan küldik szét a menyei birodalom minden zugába. Ez a nyolc millió példány minden esztendőben az utolsóig elfogy; annyira kapós az a benne található jóslások, tanácsok és megszivlelni való intelmek révén. A második legelterjedtebb könyv: a biblia. Egyedül egy hallei nyomda évente több mint százféle kiadásban állítja elő. A biblia után következik a „Don Quijotte” és a „Tamás bátya kunyhója” című könyv. Az ötödik helyen áll egy „esseni” könyvesbolt ábécé-könyve, amely eddig több mint kétszáz kiadást ért meg.

— **A villámcsapás veszedelme.** Az embereknek a villámcsapástól való rettegése általában nem áll arányban azzal a veszedelemmel, amelynek az ember zivatar alkalmával ki van téve. Hellmann német tudós kimutatása szerint Poroszországban 4,4, Franciaországban 3, Németalföldön 3, Svédországban 3,1, Angliában 1 és Magyarországon 16 embert sujt agyon a villám millió ember közül. A lakóhelyiségekben, különösen a nagyobb városokban, a villámcsapás veszedelme majdnem elenyészően csekély. Ezzel szemben a nyílt mezőn a veszedelem igen nagy. A zivatartól utólért emberek rendszeresen valamelyik fa alá menekülnek, pedig éppen a sok vidékből kimagasló tárgyak, amilyenek a fák is, vannak leginkább kitéve a villámcsapásnak. Hasonlóképpen aránytalanul nagyobb a veszedelem, ha az ember lóra vagy kocsióra ül, mert így a környezetéből kimagasló. Embersoportok, vonuló csapatok úgy látszik sokkal nagyobb mértékben vannak kitéve a villámcsapás veszedelmének, mint a magányosan haladó ember. Ennek oka valószínűleg abban rejlik, hogy a tömeges lélegzés következtében az embersoport fölé egy meleg, nedves levegőréteg rakódik, amely a villámosságot igen jól vezeti. A villámcsapástól ért emberek ritkán látni súlyosabb külső sérüléseket, a legtöbb esetben az idegrendszer hirtelen megbénulása rögtön halált okoz. Sokan, akikre lecsapott a villám és akik azután újból eszméletre tértek, nem igen tudtak számot adni a végzetes pillanatról; a legtöbben észre sem vették a villámot, sem a mennydörgést, csak egyszerűen elvesztették eszméletüket, mások ismét tüzesgolyókról beszélnek, amelyek beléjük csaptak.

Szerkesztői üzenetek.

— **F. Szatmár.** A szatmári részokról régen nem kaptunk már értesítést. A mi ügyünk még mindig a miniszteriumnál van.

— **K. I. Helyben.** A küldött és köszönettel vett cikkelyt legközelebb felhasználjuk.

— **s. — r.** Méltóztassék az adatokat velünk közölni és ha ezekből látni fogjuk, hogy van alap, amelyen megindulhatunk, hozzá fogunk a nemesség kikereséséhez. A költség meg egyezés dolga, körülbelül négy-ötszáz korona.

MEGJELENT	
„Ős Debreczen”	
Elbeszélések Debreczen multjából. Írta: KONCZ ÁKOS.	
Ára díszes kiállításban 3 korona. Kapható a szerzőnél (Városház, földszint 7. számú szoba vagy lapunk kiadó-hivatalában, a városi nyomdavállalatnál. o o	

A nagyerdei hidegvizgyógyintézet

folyó évi április havában megnyílt.

Intézeti és fürdő-orvos **Dr. Szász Adolf.** (lakik Piac-utca 59. sz.)

A vizgyógyintézet látogatói a vizgyógyintézet orvosa, vagy más orvos rendelmenye alapján vehetik az intézetet igénybe s a rendelvény a fürdőszolgának átadandó.

A vizgyógyintézet délelőtt 5 — 1/2 9-ig, délután 1/2 5-től 1/2 8-ig férfiak, délelőtt 1/2 9—12-ig és délután 1—1/2 5-ig nők által használható. Ugyanott reggel 5 órától este 7-ig kádfürdő, hétfőn, szerdán és pénteken nők, egyéb napokon férfiak által használható gőzfürdő áll rendelkezésre.

A fürdő felügyelőség.

Alapított 1561.		Telefon: 270.
« DEBRECZEN SZAB. KIR. VÁROS »		
KÖNYVNYOMDA-VÁLLALATA.		
(VÁROSHÁZÉPÜLET, KOSSUTH-UTCA.)		
<p>A modern technika legújabb vívmányaival felszerelve, készít mindenféle nyomtatványokat a legegyszerűbbtől a legdiszesebbig, jutányos ár mellett. ☺ ☺ ☺ ☺ ☺</p>	<p>Meghívók, eljegyzési kártyák, üzleti nyomtatványok, körlevelek a legizlésebben állítatnak ki. — Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl. ☺ ☺ ☺</p>	
Tartós betűrebből készült tömöntvényekkel helybeli és vidéki nyomdáknak, könyvkötőknek jutányos árért rövid idő alatt szolgálunk.		